

การพัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูยากจน จากชนบทและได้รับทุนการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*

DEVELOPING A MODEL FOR ENHANCING CHARACTER STRENGTHS IN SCHOLARSHIP AWARDED PRE-SERVICE TEACHERS IN RURAL IMPOVERISHED AREAS THROUGH PARTICIPATORY ACTION RESEARCH

อัจฉรา นันทะศรี¹, สิทธิพร ครามานนท์^{1*}, ดุษฎี อินทรประเสริฐ²

Achara Nuntasri¹, Sittiporn Kramanon^{1*}, Dusadee Intraprasert²

¹สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Graduate School, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: sittipomk@g.swu.ac.th

*Tel: 083-895-5999

บทคัดย่อ

นักศึกษาครูยากจนจากชนบทมักประสบความท้าทายในการพัฒนาศักยภาพและสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้และการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นครูมืออาชีพ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา และ
- 2) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ เริ่มจากระยะเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยเข้าใจบทบาทและการมีส่วนร่วม จากนั้นจึงเข้าสู่ระยะการวิจัยปฏิบัติการ ผู้ร่วมวิจัยคือ นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคอีสาน จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เทคนิค AIC การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และบันทึกการทบทวนหลังการปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ร่วมวิจัยใช้คุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบใน 4 วงรอบของกระบวนการวิจัย โดยแสดงการพัฒนาจากระดับการรับรู้จุดแข็งเบื้องต้นไปสู่การนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งเรียกว่า NCSCS Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่วมบ่มเพาะบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก เพื่อพัฒนาความงอกงามภายใน 2) ร่วมค้นหาจุดแข็ง 3) ร่วมฝึกกำลังกำหนดเป้าหมาย 4) ร่วมวางแผนและนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และ 5) ร่วมสะท้อนผลลัพธ์และแบ่งปันกำลังใจ ผลลัพธ์จากการวิจัยจึงมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาความเชื่อมั่นและการกล้าแสดงออกของนักศึกษาครูในบริบทวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่เป็นจุดแข็ง, จิตวิทยาเชิงบวก, นักศึกษาครูยากจน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การเสริมสร้างพลังอำนาจ

Abstract

Pre-service teachers from rural impoverished areas often encounter challenges in developing their potential and building self-confidence, which significantly affects their learning efficiency and readiness to become professional educators. This research aimed to 1) Enhance the character strengths of scholarship-awarded pre-service teachers from rural impoverished areas and 2) Synthesize a model for enhancing their character strengths through participatory action research. The study was divided into two phases. The initial phase focused on preparation to ensure the participants comprehended their roles and participation. The subsequent phase involved the action research process. The participants comprised 24 final-year pre-service teachers enrolled in the Kru Rak Thin project at the Faculty of Education of a university in the Northeastern region. The research instruments included the Appreciation-Influence-Control technique, participant observation, and after-action review journals. Qualitative data were analyzed utilizing content analysis. The findings revealed that the participants continuously and systematically applied their character strengths across four cycles of the research process. They demonstrated significant development from fundamental strengths awareness to effective application in real-world situations. Furthermore, the synthesized character strengths enhancement model termed the NCSCS Model consists of five steps. These steps are 1) Nurturing positivity for personal growth, 2) Collaborative strength exploration, 3) Synergistic goal selection, 4) Collective planning and individual implementation, and 5) Shared reflection and reinforcement. The research outcomes yield significant implications for fostering self-confidence and assertiveness among pre-service teachers within the Thai cultural context.

Keywords: Character Strengths, Positive Psychology, Economically Disadvantaged Pre-Service Teachers, Participatory Action Research, Empowerment

บทนำ

การศึกษาได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงดำรงอยู่ โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรชายขอบ ไม่ว่าจะเป็นเด็กในพื้นที่ห่างไกล หรือชุมชนรายได้น้อย (Ali, A. & David, M. K., 2021) ปัญหานี้ปรากฏในหลายประเทศ เช่น ประเทศปากีสถานมีเด็กกว่า 22 ล้านคนที่อยู่นอกระบบการศึกษาอันเป็นผลมาจากการขาดโครงสร้างพื้นฐาน และข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ (Maqsood, A. et al., 2021) สถานการณ์ในประเทศไทย

ก็มีลักษณะไม่แตกต่างกัน แม้ระดับความยากจนโดยรวมจะลดลง แต่ความเหลื่อมล้ำยังคงอยู่ในระดับสูง สะท้อนจากรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพและภาระหนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้น ในไตรมาส 2 ปี 2564 สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สูงถึงร้อยละ 89.3 ส่งผลให้ครัวเรือนจำนวนหนึ่งตกอยู่ในภาวะ “ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น” (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีความชัดเจนมากขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อสถานศึกษาปรับการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์ เด็กจากครอบครัวรายได้น้อยจึงเผชิญอุปสรรคในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและทักษะที่จำเป็นต่อความสำเร็จในอนาคต (ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และภิญญา อนุพันธ์, 2564) ส่งผลให้เด็กจำนวนมากเข้าสู่ตลาดแรงงานในฐานะแรงงานทักษะต่ำหรือกึ่งทักษะต่ำ ทั้งยังก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การยกระดับคุณภาพชีวิตและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจำเป็นต้องดำเนินควบคู่ไปกับการส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพ ในประเทศไทยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เมื่อปี 2561 ภายใต้ชื่อ “โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น” เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนจากครอบครัวยากจนที่สุดร้อยละ 20 ในพื้นที่ชนบทห่างไกล ให้สามารถสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษา โดยมีเงื่อนไขต้องกลับไปปฏิบัติหน้าที่สอนในภูมิลำเนาของตนเป็นระยะเวลา 6 ปี และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นครูนักพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564) อย่างไรก็ตาม นักศึกษาครูยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษายังคงเผชิญความเปราะบางในหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพจิต ความเครียด วิกฤตการเงิน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมรุ่น และการขาดแรงจูงใจในการเรียน (Kaewsawang, T. et al., 2022) นอกจากนี้ จากบริบทของผู้วิจัย พบว่า นักศึกษาครูกลุ่มดังกล่าวร้อยละ 98 สะท้อนปัญหาเพิ่มเติม ได้แก่ การปรับตัว ความเหน็ดเหนื่อย ความสุขที่ลดลง ปัญหาครอบครัว ความเครียดจากกฎระเบียบที่เคร่งครัด และแรงกดดันจากความคาดหวังของครอบครัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสำเร็จโดยรวมของโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนานวัตกรรมทางจิตวิทยาที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในตัวบุคคล แม้จะมีการให้การปรึกษาและการอบรมด้านจิตใจและทักษะชีวิตในระยะสั้น รวมถึงการให้การปรึกษากลุ่มโดยใช้สติเป็นฐาน (ยุทธนา พันธุ์มี และคณะ, 2565) แต่การศึกษามีมิติด้านจิตใจของนักศึกษาครูกลุ่มนี้ยังมีจำกัดและยังขาดการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) อย่างเป็นระบบเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

คุณลักษณะที่เป็นจุดแข็ง (Character Strengths) สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหานักศึกษาครูยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษาได้ เนื่องจากช่วยลดความเครียด เพิ่มความสุข และช่วยให้ปรับตัวใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกของ Peterson, C. & Seligman, M. E. P หมายถึง คุณค่าทางจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกผ่านความคิด ความรู้สึก และการกระทำที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวคิดนี้ ประกอบด้วย คุณธรรมหลัก 6 ด้าน 24 คุณลักษณะย่อย (Peterson, C. & Seligman, M. E. P., 2004) งานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า คุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งช่วยเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) (นันทชัตติพันธ์ สุกุลพงศ์, 2565) เพิ่มความสุข พลังสุขภาพจิต (Resilience) และความสำเร็จทางการศึกษา รวมทั้งลดความเสี่ยงด้านจิตพยาธิวิทยา (Psychopathology) อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันสะท้อนช่องว่างสำคัญ 4 ประการ คือ ประการแรก งานวิจัยในประเทศไทยที่มุ่งศึกษากลุ่มนักศึกษาครูกลุ่มนี้โดยเฉพาะยังมีอยู่

อย่างจำกัด (พีรธร บุญยรัตน์ และคณะ, 2564) และยังไม่พบงานวิจัยใดที่ศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งในกลุ่มประชากรดังกล่าวโดยตรง ประการที่สอง แม้ว่าการแทรกแซงโดยใช้จุดแข็งเป็นฐานจะถูกนำมาใช้ค่อนข้างแพร่หลาย แต่งานส่วนใหญ่มักขาดมุมมองเชิงวิพากษ์ในการจัดการกับความไร้อำนาจเชิงโครงสร้างที่กลุ่มชายขอบต้องเผชิญ ประการที่สาม แม้จะมีงานวิจัยบางส่วนที่ศึกษานักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษา (Feldman, J. & Wallace, J., 2021) แต่ยังคงขาดงานวิจัยที่มุ่งเน้นนักศึกษาครูยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา ซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะและเงื่อนไขทุนที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน และประการสุดท้าย งานวิจัยส่วนใหญ่ที่มีอยู่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Liu, Q. & Wang, Z., 2021); (Vázquez-Marín, P., 2022) โดยยังไม่พบงานวิจัยที่ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กับกลุ่มประชากรนี้ ทั้งนี้ PAR เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการนำศักยภาพของตนเองมาใช้เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาในบริบทของตนเองอันนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเสริมพลังและการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิบัติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่มุ่งศึกษาการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูกลุ่มดังกล่าว ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์ผ่านการพัฒนากลไกทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มที่มีความเปราะบาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Kemmis, S. & McTaggart, R. โดยกระบวนการวิจัยใช้วงจร PAR จำนวน 4 รอบ แต่ละรอบประกอบด้วย ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นการปฏิบัติการและการสังเกต (Action and Observe) และขั้นการสะท้อนผลจากการปฏิบัติ (Reflect) (Kemmis, S. & McTaggart, R., 1998) ซึ่งดำเนินการซ้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมจนได้รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ผู้ร่วมวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายจากโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคอีสาน จำนวน 24 คน ประกอบด้วย เพศชาย จำนวน 1 คน LGBTQ+ จำนวน 1 คน และเพศหญิง จำนวน 22 คน ฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียนปลายทางในพื้นที่ชนบทห่างไกล โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ 1) เป็นนักศึกษาที่ได้รับทุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 และกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคอีสาน 2) เป็นผู้ที่สื่อสาร อ่านและเขียนภาษาไทยได้ และ 3) มีความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออก คือ ไม่สามารถเข้าร่วมได้ตลอดระยะเวลาการวิจัย ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC-662008

การวิจัยดำเนินการโดยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ร่วมวิจัย โดยขออนุญาตเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการ ชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย การรักษาความลับส่วนบุคคล และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วม พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจได้อย่างอิสระโดยไม่ส่งผลกระทบต่อ ใดๆ รวมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงก่อนเริ่มดำเนินการวิจัยทุกครั้ง ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยถูกเก็บรักษาไว้ในพื้นที่ปลอดภัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน จำแนกเครื่องมือตามขั้นตอนต่าง ๆ ของวงรอบ PAR ดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวางแผน ได้แก่ แนวคำถามเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งโดยใช้เทคนิค AIC และกระบวนการสนทนาเพื่อระบุปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งข้อมูลจะถูกนำไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล ตัวอย่างคำถาม เช่น “จากประสบการณ์การฝึกสอน ท่านคิดว่าในด้านความกล้าจุดแข็งของท่านคืออะไร และจุดแข็งที่ท่านคิดว่าต้องพัฒนาเพิ่มเติมในด้านนี้คืออะไร” เป็นต้น 2) เครื่องมือสำหรับการสังเกตและบันทึก ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และบันทึก (Diary) เพื่อบันทึกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองตามพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนดไว้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของบุคคลรอบข้าง เช่น นักเรียนและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างการทำแผนเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งไปปฏิบัติ โดยนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสะท้อนผลร่วมกันในกลุ่ม ปรับปรุงกิจกรรมในวงรอบต่อไป และใช้ประเมินการเปลี่ยนแปลงภายหลังสิ้นสุดกระบวนการ PAR และ 3) เครื่องมือสำหรับการสะท้อนผล ได้แก่ เทคนิคการทบทวนหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) เพื่อประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมและระบุอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงในวงรอบต่อไป รวมทั้งแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ก่อนดำเนินการวิจัย PAR ผู้ร่วมวิจัยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะการฟังเชิงรุก (Active Listening) หลักการของคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็ง (Peterson, C. & Seligman, M. E. P., 2004) และเทคนิคการให้การปรึกษา โดยจัดการฝึกอบรม 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 เป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการฝึกสอน โดยให้ผู้ร่วมวิจัยเล่าเรื่องราวที่สร้างรอยยิ้ม หรือมีความสุข พร้อมทั้งรับฟังเรื่องราวของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มอย่างตั้งใจ แลกเปลี่ยนมุมมอง ชื่นชม สนับสนุนให้กำลังใจ สรุปเรื่องราว และฝึกทักษะการฟังร่วมกัน ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยเป็นผู้บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยสะท้อนจุดแข็งของตนในแต่ละด้านและฝึกใช้เทคนิคการให้การปรึกษาผ่านกิจกรรมกลุ่ม 2) การวิจัย PAR ดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิค AIC ครบทั้ง 4 วงรอบ ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ในรูปแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom ผู้ร่วมวิจัยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนระบุจุดแข็ง กำหนดเป้าหมาย พร้อมระบุพฤติกรรมบ่งชี้ และพิจารณาปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรค จากนั้นนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนรายบุคคล ควบคุมปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ลงมือปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนผลการพัฒนา ตลอดกระบวนการผู้ร่วมวิจัยบันทึก นำแผนไปปฏิบัติจริง สังเกต และร่วมสะท้อนผลในกลุ่ม เพื่อปรับปรุงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ในวงรอบที่ 1 ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้อำนวยกระบวนการหลัก ขณะที่ผู้ร่วมวิจัยสะท้อนประสบการณ์ สำรวจจุดแข็ง วางแผน และนำแผนไปปฏิบัติ ต่อมาในวงรอบที่ 2 ผู้วิจัยค่อย ๆ ลดบทบาทการนำลง และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการนำกิจกรรมมากขึ้น ส่วนในวงรอบที่ 3 และ 4 ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้นำกระบวนการอย่างชัดเจน ขณะที่ผู้วิจัยทำหน้าที่สนับสนุน

เพื่อส่งเสริมให้ผู้ร่วมวิจัยขับเคลื่อนการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน โดยในแต่ละวงรอบใช้ระยะเวลาประมาณ 5 สัปดาห์ (วางแผน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติการและการสังเกต 3 สัปดาห์ และสะท้อนผล 1 สัปดาห์) และ 3) การสังเคราะห์รูปแบบ ภายหลังจากดำเนินการครบทั้ง 4 วงรอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งที่มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เริ่มจากการถอดความข้อมูลแบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription) จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับภาษา กาย น้ำเสียง และบรรยากาศในการสนทนา จากนั้นแยกและจัดหมวดหมู่สาระสำคัญของข้อมูลในแต่ละวงรอบ ให้รหัสข้อมูล (Coding) และจัดกลุ่มรหัสข้อมูล (Data Display) เพื่อเชื่อมโยงและแยกแยะประเด็นอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยดำเนินการให้รหัสเบื้องต้น และขอข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทจำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรหัส (Inter-Coder Reliability) และปรับปรุงเกณฑ์การให้รหัสจนเกิดความชัดเจน ต่อมาจึงระบุประเด็นหลัก (Themes) และประเด็นย่อย (Sub-Themes) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็ง สุดท้ายดำเนินการสังเคราะห์ ตีความ และตรวจสอบความถูกต้อง (Verification) เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างครบถ้วน

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดำเนินการ 3 วิธี ดังนี้ 1) การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากเทคนิค AIC บันทึกการสะท้อนผลกิจกรรม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ เพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อมูล 2) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) โดยเฉพาะในวงรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของการตีความ และ 3) การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Peer Debriefing) ผ่านข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 กระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งตามวงรอบ PAR พบว่ามีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตลอด 4 วงรอบ โดยแต่ละวงรอบ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นการปฏิบัติการและการสังเกต และขั้นการสะท้อนผลจากการปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้วิจัยค่อย ๆ ลดบทบาทจากการเป็นผู้นำไปสู่การเป็นผู้สนับสนุน ขณะที่ผู้ร่วมวิจัยมีบทบาทนำกระบวนการมากขึ้นตามลำดับ โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลลัพธ์เชิงกระบวนการ

กิจกรรม	ระยะเวลา	บทบาทผู้วิจัย/ผู้ร่วมวิจัย	หลักฐานที่เก็บ
วงรอบที่ 1 สะท้อนประสบการณ์ฝึกสอน	5 สัปดาห์	ผู้วิจัย ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก	- บันทึกผลการเปลี่ยนแปลง
สำรวจและกำหนดคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งที่ต้องการพัฒนา ตลอดจนวางแผนพัฒนาและควบคุมอุปสรรคเป็นรายบุคคล โดยใช้เทคนิค AIC จากนั้น		กระบวนการ โดยยึดหลักการยอมรับทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข	พฤติกรรม
ผู้ร่วมวิจัย ดำเนินกิจกรรมตามแผน		ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และความจริงแท้ สนับสนุนการสะท้อน	- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
		ประสบการณ์และการวางแผน	ครูและนักเรียน
			- ข้อมูลจากการสะท้อนผล
			ในกลุ่ม

ตารางที่ 1 ผลลัพธ์เชิงกระบวนการ (ต่อ)

กิจกรรม	ระยะเวลา	บทบาทผู้วิจัย/ผู้ร่วมวิจัย	หลักฐานที่เก็บ
สังเกตตนเอง ปัญหาและอุปสรรค พร้อมบันทึกการเปลี่ยนแปลง และร่วมสะท้อนผลเพื่อทบทวนปัจจัยสนับสนุน อุปสรรค และแนวทางปรับปรุงสำหรับวงรอบถัดไป	5 สัปดาห์	พัฒนารายบุคคล ผู้ร่วมวิจัย ร่วมสะท้อนประสบการณ์ สํารวจจุดแข็ง กำหนดแผนพัฒนา ดำเนินกิจกรรมตามแผน และร่วมสะท้อนผล	- บันทึกผลการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม
วงรอบที่ 2 ทบทวนผลจากวงรอบที่ 1 ปรับแผนพัฒนาและแผนควบคุมอุปสรรค โดยผู้ร่วมวิจัยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สํารวจจุดแข็ง ปัจจัยสนับสนุน และอุปสรรค จากนั้นดำเนินกิจกรรมตามแผนและสะท้อนผลเพื่อปรับแผนในวงรอบถัดไป	5 สัปดาห์	ผู้วิจัย รับผิดชอบการเป็นผู้นำและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยนำกิจกรรมมากขึ้น ผู้ร่วมวิจัย เริ่มมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก รับฟัง สนับสนุน และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน	- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ครูและนักเรียน
วงรอบที่ 3 ใช้ข้อมูลจากการสะท้อนผลของวงรอบที่ 2 มาทบทวนและปรับแผน โดยผู้ร่วมวิจัยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สํารวจและกำหนดจุดแข็ง จากนั้นดำเนินกิจกรรมตามแผนและสะท้อนผลเพื่อเรียนรู้จากความสำเร็จของเพื่อน และปรับแผนสำหรับวงรอบถัดไป	5 สัปดาห์	ผู้ร่วมวิจัย ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก วางแผน ดำเนินกิจกรรม และสะท้อนผลร่วมกัน ผู้วิจัย ทำหน้าที่สนับสนุน กระบวนการ	- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ครูและนักเรียน
วงรอบที่ 4 ทบทวนผลจากวงรอบที่ 3 เพื่อปรับแผนพัฒนาและแผนควบคุมอุปสรรค จากนั้นดำเนินกิจกรรมตามแผน สังเกตตนเองระหว่างปฏิบัติ และสะท้อนผลเพื่อทบทวนผลลัพธ์และแนวทางแก้ไข พร้อมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่ม เพื่อเรียนรู้แนวทางการใช้จุดแข็งที่หลากหลาย	5 สัปดาห์	ผู้ร่วมวิจัย เป็นผู้นำหลักในการทบทวน วางแผน ดำเนินกิจกรรม และสะท้อนผล ผู้วิจัย ทำหน้าที่สนับสนุน เพื่อส่งเสริมให้ผู้ร่วมวิจัยขับเคลื่อนกระบวนการได้ด้วยตนเอง อย่างอิสระและยั่งยืน	- บันทึกผลการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม - ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ครูและนักเรียน

จากการดำเนินการครบทั้ง 4 วงรอบ พบประเด็นการพัฒนาที่เกิดขึ้น จำนวน 9 ประเด็น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม

การบรรลุเป้าหมาย	ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ร่วมวิจัย
การปฏิบัติหน้าที่อย่างกระตือรือร้น คือ มีชีวิตชีวา และพลังในการจัดการเรียนการสอนที่เพิ่มขึ้น	“รู้สึกตัวเองกระตือรือร้นมากขึ้นค่ะ ทั้งในห้องเรียนแล้วก็ตอนทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียน หนูเริ่มสนุกกับการสอนมากขึ้น รู้สึกโตขึ้นด้วยค่ะ เด็ก ๆ (นักเรียน) ก็จะบอกว่าชอบเรียนกับครู อยากให้ครูช่วยติวหรือทำกิจกรรมด้วยอีก บางคนก็มาขอเลยคะว่าครูวันนี้เราจะได้อ่านกิจกรรมใหม่...ส่วนครูพี่เลี้ยงก็บอกว่าหนูเปลี่ยน มีการเปลี่ยนแปลงคะ หนูดูแลห้องแล้วและกระฉับกระเฉงมากขึ้นกว่าแต่ก่อน...ไม่ใช่แค่ตอนสอน แต่รวมถึงงานอื่น ๆ ในโรงเรียนด้วย หนูก็รู้สึกเหมือนกันคะว่าตัวเองมีชีวิตชีวามากขึ้น ยิ้มกับเด็กมากขึ้น พูดคุยกับเค้ามากขึ้นด้วยคะ” (ยิ้ม สีน้หน้าภาคภูมิใจ) (ชะเอม, 2567) (วงรอบที่ 4)

ตารางที่ 2 ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม (ต่อ)

การบรรลุเป้าหมาย	ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ร่วมวิจัย
การควบคุมอารมณ์เชิงสร้างสรรค์ คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในลักษณะเชิงบวกและเปิดกว้าง	“สำหรับผลที่เกิดขึ้นนะคะก็คือ จากการที่เราฝึกเผชิญต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่ไม่ได้ทำให้เราเสียหายมากคะ มันทำให้เราแบบทำใจยอมรับได้ รวมถึงแบบว่าเรามองโลกในแง่ดีมากขึ้น...หรือว่าใจกว้างมากขึ้นแล้วก็จะรับอารมณ์ได้ดีมากขึ้น แล้วก็มีส่วนที่ก็จะพูดทุกครั้งคะ แล้วก็มีการที่ได้ใช้เหตุผลกับนักเรียนก็คือ ตอนที่เราปรัดคะเราเลือกที่จะไม่พูดออกไปโดยตรง แต่ว่าก็จะรับอารมณ์ด้วยอย่างเช่น การถามนักเรียนว่าทำไมถึงทำแบบนี้เป็นอะไรหรือเปล่าคะ มันก็เลยทำให้เราลืมเรื่องที่เราจะปรัดคะ แล้วมันก็ค่อย ๆ อารมณ์มันเลยค่อย ๆ Soft ลงไปเรื่อย ๆ ค่ะ” (ซูใจ, 2567) (วงรอบที่ 4)
การสร้างสรรคันวัตถกรรมการเรียนรู้ คือ การออกแบบการสอน กิจกรรม และสื่อการสอนใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ	“การสอนของหนูดีขึ้นมากเลยคะ เพราะหนูพยายามออกแบบกิจกรรมให้เด็กได้เล่นและเรียนรู้ไปพร้อมกัน เด็ก ๆ ชอบเกมที่หนูทำ เช่น เกมหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษจากคำตอบคณิตศาสตร์ หรือเกมวงล้อให้สุ่มแสดงวิธีทำ เด็กมีส่วนร่วมมากขึ้น แล้วก็บรรยากาศในห้องเรียนสนุกขึ้นด้วยคะ คุณครูที่เห็นก็ชมว่าสื่อที่ใช้ช่วยให้เด็กได้ลงมือทำและเรียนรู้แบบไม่เบื่อคะ ก็รู้สึกดีใจนะคะ” (นับดาว, 2566) (วงรอบที่ 3)
ความเชื่อมั่นและการกล้าแสดงออก คือ การเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้ที่ไม่กล้าแสดงออกไปสู่การกล้าแสดงความคิดเห็น และมีความเชื่อมั่นในตนเอง	“ในครั้งแรกที่เข้ากลุ่ม (เข้าร่วมการวิจัย) ผมก็เลือกจุดแข็งที่ตัวเองไม่มีนะครับมาพัฒนา แต่พอได้มาใช้ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ใช้จุดแข็งเดิมตลอด ยิ่งใช้นาน ผมก็รู้สึกว่ามั่นใจเห็นการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นนะครับ จากที่แต่ก่อนผมไม่ค่อยกล้าเข้าไปหาครูที่เลี้ยง หรือผู้ใหญ่แบบนี้ครับ ผมก็กล้าที่จะเข้าไปสอบถามในสิ่งที่ผมสงสัย หรือไปขอคำปรึกษาว่าทำงานแบบนี้จะดีไหม กล้ามากขึ้นครับ แล้วถ้ามีประชุมที่ต้องแสดงความคิดเห็น ผมก็กล้าพูดมากขึ้นอยู่นะครับ ไม่ได้อายมากเหมือนเมื่อก่อน...ครูที่โรงเรียนก็เห็นว่าผมเปลี่ยนไปนะครับ เค้าบอกว่าผมกล้าพูดมากขึ้นไม่อายเหมือนเมื่อก่อน” (มีคุณ, 2566) (วงรอบที่ 3)
ความละเอียดรอบคอบในการตรวจสอบงาน คือ การทำงานด้วยความรอบคอบและใส่ใจ	“เมื่อก่อนหนูจะรีบทำงานให้เสร็จอย่างเดียวคะ ไม่ค่อยได้ตรวจอะไรละเอียดมาก พอมีหลายครั้งที่พอส่งงานไปแล้วถึงเห็นว่ามันมีจุดผิด หนูก็เริ่มกลับมาคิดว่า เราน่าจะตรวจให้รอบคอบกว่านี้นะ...หนูเลยพยายามเช็คงานก่อนส่งทุกครั้งคะ อย่างน้อยก็อ่านทวนอีกรอบสองรอบ รู้สึกว่างานมันเรียบร้อยขึ้น และหนูเองก็มั่นใจมากขึ้นด้วยคะ...แล้วงานที่ครูมอบหมายก็ทำเสร็จตรงเวลา แต่บางครั้งหนูก็ยังเผลอรีบส่งไปโดยไม่ได้ตรวจทานดีพอ ต้องเพิ่มความรอบคอบอีกนิดนึงคะ” (นับดาว, 2566) (วงรอบที่ 3)
การสร้างบรรยากาศเชิงบวกและอารมณ์ขัน คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาไพเราะ และมีอารมณ์ขัน	“กล้าคุยกล้าหยอกล้อกับครูและนักเรียนมากขึ้น...หนูก็จะคุยแบบเป็นกันเองมากขึ้นคะ มันทำให้บรรยากาศดีขึ้น ทั้งนักเรียนก็กล้ามาคุย มาปรึกษาเรื่องต่าง ๆ มากขึ้นด้วยคะ...แล้วถ้ารู้สึกเหนื่อยหรือเครียด หนูก็จะอยู่กับตัวเองเงียบ ๆ หรือไม่ก็ฟังเพลงที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลายคะ มันช่วยให้หนูมีพลัง แล้วก็รู้สึกว่ายิ้มง่ายขึ้นเยอะเลยคะ...ครูที่โรงเรียนเพื่อน (ครู) ก็สะท้อนมาว่า มีความกล้าที่จะพูดคุยหยอกล้อกับคณะครูมากขึ้น สามารถเข้ากับครูได้ง่ายสามารถเข้ากับคนทุกคนได้ในช่วงต่างอายุกัน” (โปรดปราน, 2567) (วงรอบที่ 4)
ความมุ่งมั่นเพียรพยายามสู่เป้าหมาย คือ ความทุ่มเทในการทำงานอย่างต่อเนื่อง	“ช่วงหลัง ๆ หนูจะตั้งเป้าหมายกับทุกเรื่องที่ได้รับเลยคะ ไม่ว่าจะเป็งานใหญ่หรือ งานเล็ก หนูก็จะพูดกับตัวเองเสมอว่า “เราทำได้” พอเริ่มทำแบบนี้บ่อย ๆ หนูก็รู้สึกว่างานหลายอย่างที่ตั้งใจก็สำเร็จตามเป้าจริง ๆ ค่ะ มันเลยทำให้หนูกล้าหวังมากขึ้น...ว่าตัวเองไปถึงได้คะ” (กานต์แก้ว, 2566) (วงรอบที่ 3)

ตารางที่ 2 ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม (ต่อ)

การบรรลุเป้าหมาย	ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ร่วมวิจัย
การตระหนักรู้และจัดการความขัดแย้ง คือ การปรับพฤติกรรมของตนเองอย่างมีสติ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี	“การเปลี่ยนแปลงจากที่ได้ใส่ใจผู้อื่นนะคะหนูเริ่มใส่ใจคนรอบข้างมากขึ้นคะ ตั้งใจฟังมากขึ้น เวลาทำงานกับครูก็จะคิดก่อนพูด พยายามให้เกียรติทั้งคำพูดและการกระทำคะ...ตอนสอนเด็ก (นักเรียน) หนูจะพูดช้าลง อธิบายให้เข้าใจง่าย แล้วก็พยายามสังเกตว่าเด็กเข้าใจไหม หรือยังมีใครตามไม่ทัน เด็กบางคนก็มาบอกว่า ครูพูดช้าลง เข้าใจง่ายขึ้น...หนูฟังแล้วก็ดีใจนะคะ มันทำให้รู้ว่าการที่เราปรับตัวเองก็ช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดีขึ้นคะ” (คะนิง, 2566) (วงรอบที่ 4)
การสร้างสัมพันธ์ภาพด้วยความเข้าใจ คือ การเปิดใจรับฟัง	“ด้านความรักแล้วก็ความเสมอภาคของหนูสำเร็จคะ แล้วก็ในสัปดาห์ที่ผ่านมาหนูเอาไปใช้เด่น ๆ เลยก็คือ หนูพาเด็กทำตุ๊กคะ เด็กมีความสุขสนุกสนานก็ทำไปพร้อมกับครู สอบถามไปที่ละคนคะ กล้าเข้าไปใกล้ครูกล้าถามว่า ครูคะมันต้องเริ่มยังไง มันต้องทำยังไง ทั้ง ๆ ที่หนูอธิบายของครวมไปแล้ว รู้สึกว่าเด็กเข้าใจใกล้เรามากขึ้น มีอีกอย่างหนึ่งที่ประทับใจมากเลย คือ 2 อาทิตย์ที่ผ่านมาเด็กที่ว่าดื้อรั้นกับหนูเค้ายิ้มให้หนูแบบจริงใจ เค้ายิ้มน่ารักมากคะ (เน้นเสียงคำว่า “มาก” และยิ้มกว้าง) ทำให้ใจหนูนิฟูเลยคะ แล้วหนูก็ไปพูดกับครู พี่เลี้ยงหนูว่า ครูขา อืมใจ (นามสมมติ) นะยิ้มให้หนูแบบ คือ ยิ้มน่ารักมากเลยคะ (เล่าไปยิ้มไป) ครูพี่เลี้ยงก็บอกว่าเค้าเป็นคนน่ารักนะ แต่ว่าเค้าแค่แบบแสดงออกไม่ค่อยเก่ง เพราะว่าเค้าอยู่กับยาย แล้วเค้าเป็นคนแบบเค้าใช้ง่าย...แต่ว่าเค้าแค่แสดงตัวไม่เห็นว่าเค้าควรทำยังไงให้คนอื่นรักคนอื่นเอ็นดูคะ” (พริ้ม, 2567) (วงรอบที่ 4)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษา ครูยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็ง หรือ “NCSCS Model” นี้ (ดังแสดงในภาพที่ 1) ได้รับการสนับสนุนด้วยเงื่อนไขด้านความสัมพันธ์และการบำบัดที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งแสดงไว้ในวงแหวนรอบนอก เงื่อนไขดังกล่าว ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การยอมรับทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และความจริงแท้ ควบคู่กับกระบวนการปฏิบัติที่สำคัญ อาทิ การฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening) การเชื่อมโยง (Linking) (การเชื่อมโยงประสบการณ์ของสมาชิก) การให้กำลังใจและการสนับสนุน (Encouraging and Supporting) และการทำความเข้าใจและการตั้งคำถาม (Clarification and Questioning) รูปแบบดังกล่าวมีขั้นตอนหลัก 5 ขั้นที่มีลักษณะเป็นวงจร เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งและส่งเสริมการตระหนักรู้เชิงวิพากษ์ (Critical Awareness) ดังนี้

1. ร่วมบ่มเพาะบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกเพื่อพัฒนาความองอกงามภายใน (Nurturing Positivity for Personal Growth: N) โดยมุ่งสร้างบรรยากาศที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้และการเติบโตภายในกลุ่ม
2. ร่วมค้นหาจุดแข็ง (Collaborative Strength Exploration: C) แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับจุดแข็งส่วนบุคคลช่วยส่งเสริมการตระหนักรู้ตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Self-Awareness)
3. ร่วมผนึกกำลังกำหนดเป้าหมาย (Synergistic Goal Selection: S) ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

4. ร่วมวางแผนและนำไปใช้ในสถานการณ์จริง (Collective Planning and Individual Implementation: C) การร่วมกันวางแผนการแก้ไขปัญหาก่อนที่แต่ละบุคคลจะนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติจริงทั้งในบริบทของการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

5. ร่วมสะท้อนผลลัพธ์และแบ่งปันกำลังใจ (Shared Reflection and Reinforcement: S) สมาชิกกลุ่มร่วมกันทบทวนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อรักษาการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง รูปแบบออกแบบอย่างชัดเจนเพื่อหล่อหลอมและบูรณาการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สำคัญ 9 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่อย่างกระตือรือร้น 2) การควบคุมอารมณ์เชิงสร้างสรรค์ 3) การสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ 4) ความเชื่อมั่นและการกล้าแสดงออก 5) ความละเอียดรอบคอบในการตรวจสอบงาน 6) การสร้างบรรยากาศเชิงบวกและอารมณ์ขัน 7) ความมุ่งมั่นเพียรพยายามสู่เป้าหมาย 8) การตระหนักรู้และจัดการความขัดแย้ง และ 9) การสร้างสัมพันธ์ภาพด้วยความเข้าใจ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการ นอกจากนี้ รูปแบบยังประกอบด้วยกลยุทธ์การควบคุมอุปสรรคที่มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยนำเสนอในลักษณะแผนผังการไหลแยกต่างหาก เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ร่วมวิจัยในการรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเผชิญอุปสรรคในระหว่างขั้นตอนการนำไปใช้ (เช่น ภาระงาน และความไม่มั่นใจในตนเอง) กลยุทธ์ดังกล่าว ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ใส่ใจตนเองและผู้อื่น วางแผนและลงมือทำ ควบคุมอารมณ์ และขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ตัวอย่างเช่น เมื่อเผชิญสถานการณ์ที่นักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน ผู้ร่วมวิจัยใช้กลยุทธ์การควบคุมอารมณ์ด้วยการระงับอารมณ์และค่อย ๆ อธิบาย ส่งผลให้สามารถกำกับตนเองได้ดีขึ้นและสร้างบรรยากาศเชิงบวกในชั้นเรียน

อภิปรายผล

ส่วนนี้อธิบายเหตุผลที่ PAR มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการนำคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งไปใช้จริงและเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของผู้ร่วมวิจัย

1. บทบาทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัย PAR มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการนำคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งมาใช้ในกลุ่มนักศึกษาครู โดยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้ร่วมวิจัยในทุกขั้นตอน ในแต่ละวงรอบได้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในการใช้จุดแข็งของตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของกระบวนการ PAR การที่ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง การนำไปปฏิบัติ การสังเกต การสะท้อนผล และการปรับแผนอย่างเป็นวงรอบ ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการพัฒนาจุดแข็งอย่างประสบความสำเร็จ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม 9 ประเด็นหลัก ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างกระตือรือร้น การควบคุมอารมณ์เชิงสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ ความเชื่อมั่นและการกล้าแสดงออก ความละเอียดรอบคอบในการตรวจสอบงาน การสร้างบรรยากาศเชิงบวกและอารมณ์ขัน ความมุ่งมั่นเพียรพยายามสู่เป้าหมาย การตระหนักรู้และจัดการความขัดแย้ง และการสร้างสัมพันธ์ภาพด้วยความเข้าใจ ประเด็นสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ การแสดงให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิด (Mindset) ของผู้ร่วมวิจัย โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยมีบทบาทในทุกขั้นตอน

PAR ช่วยส่งเสริมการสำรวจตนเองเพื่อค้นหาจุดแข็ง การกำหนดเป้าหมายและการวางแผนพัฒนาตนเอง จุดแข็งสำคัญของ PAR อยู่ที่การจัดวางผู้ร่วมวิจัยให้เป็นผู้ร่วมสร้างองค์ความรู้ และเป็นผู้มีบทบาทหลักในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แท้จริงผ่านการลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่นั้นผู้ร่วมวิจัยไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล หากแต่มีบทบาทร่วมในการวางแผน ดำเนินการ ประเมินผล และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ช่วยลดช่องว่างเชิงอำนาจระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการ พร้อมทั้งสร้างเจตคติเชิงบวกต่อการพัฒนาตนเอง การเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดของผู้ร่วมวิจัยดำเนินไปตามลำดับวงรอบ โดยเริ่มจากความสับสนและการมุ่งเน้นจุดอ่อนอย่างชัดเจนในวงรอบที่ 1 ไปสู่การระบุจุดแข็งได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น การเพิ่มขึ้นของความเชื่อมั่นในตนเอง และมุมมองต่อตนเองในเชิงบวกในวงรอบที่ 2 เมื่อเข้าสู่วงรอบที่ 3 ผู้ร่วมวิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการใช้จุดแข็งอย่างต่อเนื่อง โดยสะท้อนว่า “ยิ่งทำต่อเนื่อง ยิ่งเห็นผลชัดเจนขึ้น” (เฉอแตม, 2566) ทั้งนี้ ผู้ร่วมวิจัยได้เลือกแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง และนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานและปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ระบุว่า PAR ช่วยให้นักศึกษาครูเข้าใจบริบทของโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น และสามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (Smit, B. H. J. et al., 2024) ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือ ความเข้าใจเชิงลึก และการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างยั่งยืน (Cockerham, D., 2024) ท้ายที่สุดวงรอบที่ 4 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนามุมมองเชิงบวกมากขึ้น ความวิตกกังวลลดลง และมุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติในปัจจุบันมากกว่าการกังวลต่อผลลัพธ์ในอนาคต

นอกจากนี้ การสะท้อนผลและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับสมาชิกในกลุ่มยังเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึกของผู้ร่วมวิจัย โดยมีความรู้สึกผ่อนคลาย ความภาคภูมิใจ และความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดทั้ง 4 วงรอบยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยหลายเรื่อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากระบวนการ PAR สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้ร่วมวิจัยในหลายมิติ อาทิ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) และความยุติธรรมทางสังคม (Doucet, M. et al., 2022)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความสำเร็จในการพัฒนาคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของผู้ร่วมวิจัยในงานวิจัยครั้งนี้ เกิดจากความก้าวหน้าอย่างชัดเจนของคุณภาพการมีส่วนร่วมในแต่ละวงรอบ โดยเมื่อพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Kemmis, S. & McTaggart, R. พบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีพัฒนาการจากระดับการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานไปสู่ระดับการมีส่วนร่วมที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Kemmis, S. & McTaggart, R., 1998) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers, C. R. ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในกระบวนการจิตวิทยาการปรึกษาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้รับการปรึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาตนเอง (Rogers, C. R., 1959) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจ ซึ่งชี้ว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของการเสริมสร้างพลังอำนาจ คือ การที่บุคคลสามารถดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเองได้อย่างอิสระและยั่งยืน

งานวิจัยนี้ดำเนินการกับกลุ่มนักศึกษาครู ซึ่งสะท้อนถึงการขับเคลื่อนกลุ่มประชากรชายขอบที่มาจากครอบครัวรายได้น้อยในพื้นที่ชนบทห่างไกล กลุ่มดังกล่าวมักเผชิญกับการกีดกันและความเป็นชายขอบภายในระบบการศึกษากระแสหลัก อีกทั้งนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษามักแบกรับความคาดหวังในระดับสูงจากครอบครัวและสังคม

ด้วยเหตุนี้การรวมกลุ่มนักศึกษาครูในงานวิจัยจึงได้สร้างพื้นที่สำคัญสำหรับการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุนต่อการเติบโตและการเสริมสร้างพลังอำนาจ บทบาทของผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยกระบวนการ (Facilitator) และผู้สนับสนุนมีความสอดคล้องกับทฤษฎีเชิงสัมพันธ์ - วัฒนธรรม (Relational-Cultural Theory: RCT) ของ Jordan, J. V. กล่าวว่า ความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันเป็นกลไกสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและการเสริมสร้างพลังอำนาจอย่างแท้จริง (Jordan, J. V., 2017)

บทบาทของผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยกระบวนการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพของผู้ร่วมวิจัย มุ่งเน้นที่การสร้างความปลอดภัยทางจิตใจโดยยึดตามเงื่อนไขหลัก 3 ประการของ Rogers, C. R. ได้แก่ การยอมรับทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และความจริงแท้ การสร้างบรรยากาศดังกล่าวเอื้อให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผยและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (Rogers, C. R., 1959) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการปรึกษาของกลุ่มของ Yalom, I. D. & Leszcz, M. ที่ระบุว่าปัจจัยบำบัดในกลุ่ม เช่น การให้ความหวัง และการเรียนรู้ระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลง (Yalom, I. D. & Leszcz, M., 2020)

นอกจากนี้ กระบวนการ PAR สามารถเอื้อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งและการเสริมสร้างพลังอำนาจของนักศึกษาครูจากกลุ่มชายขอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการร่วมกันสร้างองค์ความรู้ จากการลงมือปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรม และการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถกำกับพัฒนาตนเองไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้อย่างอิสระ

2. รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา (NCSCS Model) มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ร่วมบ่มเพาะบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกเพื่อพัฒนาความองงามภายใน ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงออกถึงเจตคติเชิงบวกต่อความยากลำบาก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงจิตวิทยา โดยแลกเปลี่ยนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ดี ๆ ที่ประทับใจระหว่างการฝึกสอนแต่ละสัปดาห์ พร้อมทั้งรับฟังประสบการณ์ของเพื่อนสมาชิกด้วยความตั้งใจและปราศจากการตัดสิน การแสดงความเข้าใจ และทำให้กำลังใจอย่างจริงจัง ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความปลอดภัย ความไว้วางใจ และการยอมรับ ซึ่งเอื้อต่อการเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการบำบัดแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางของ Rogers, C. R. ที่เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและยอมรับอย่างจริงจัง เพื่อเอื้อให้เกิดการแสดงออกอย่างแท้จริง โดยเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้เมื่อได้รับการยอมรับ บรรยากาศดังกล่าวยังส่งเสริมแรงจูงใจภายในและช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยมีมุมมองที่ชัดเจนยิ่งขึ้นต่อศักยภาพและทรัพยากรภายในของตน (Rogers, C. R., 1961)

2.2 ร่วมค้นหาจุดแข็ง ผู้ร่วมวิจัยได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ส่วนบุคคลที่สะท้อนถึงความสามารถ ทักษะ หรือคุณลักษณะเชิงบวกของตน โดยเฉพาะช่วงเวลาที่ภาคภูมิใจจากการฝึกปฏิบัติการสอน (เช่น ความกระตือรือร้น ความกล้าแสดงออก และการมองโลกในแง่ดี) สมาชิกในกลุ่มรับฟัง ตั้งคำถาม และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อช่วยสะท้อนให้เห็นจุดแข็งที่บุคคลอาจยังไม่ตระหนักมาก่อน กระบวนการดังกล่าวเปิดมุมมองใหม่ กระตุ้นการเรียนรู้จากผู้อื่น และลดอคติเชิงลบต่อตนเอง ส่งผลให้เกิดการระบุดจุดแข็งและการกำหนดเป้าหมายได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยที่ระบุว่า การค้นหาและสะท้อนจุดแข็งช่วยส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองและการตั้งเป้าหมายเชิงบวก (Ali, S. & Lambie, G. W., 2018); (Jones-Smith, E., 2014)

2.3 ร่วมฝึกกำลังกำหนดเป้าหมาย ผู้ร่วมวิจัยเลือกจุดแข็งที่โดดเด่นหรือมีความสำคัญที่อยากพัฒนาอย่างน้อย 1 เป้าหมาย โดยใช้หลัก SMART จากนั้นแลกเปลี่ยนเป้าหมายภายในกลุ่มเพื่อรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาจุดแข็งและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น กระบวนการดังกล่าวช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-Worth) ส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถกำหนดเป้าหมายได้อย่างชัดเจน เช่น ความกล้าแสดงออก ความกระตือรือร้น การกำกับอารมณ์ตนเอง และภาวะผู้นำ พร้อมระบุพฤติกรรมบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรม (เช่น การควบคุมอารมณ์ทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจในการสื่อสาร) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนย่อมเพิ่มโอกาสในการบรรลุผลสำเร็จ

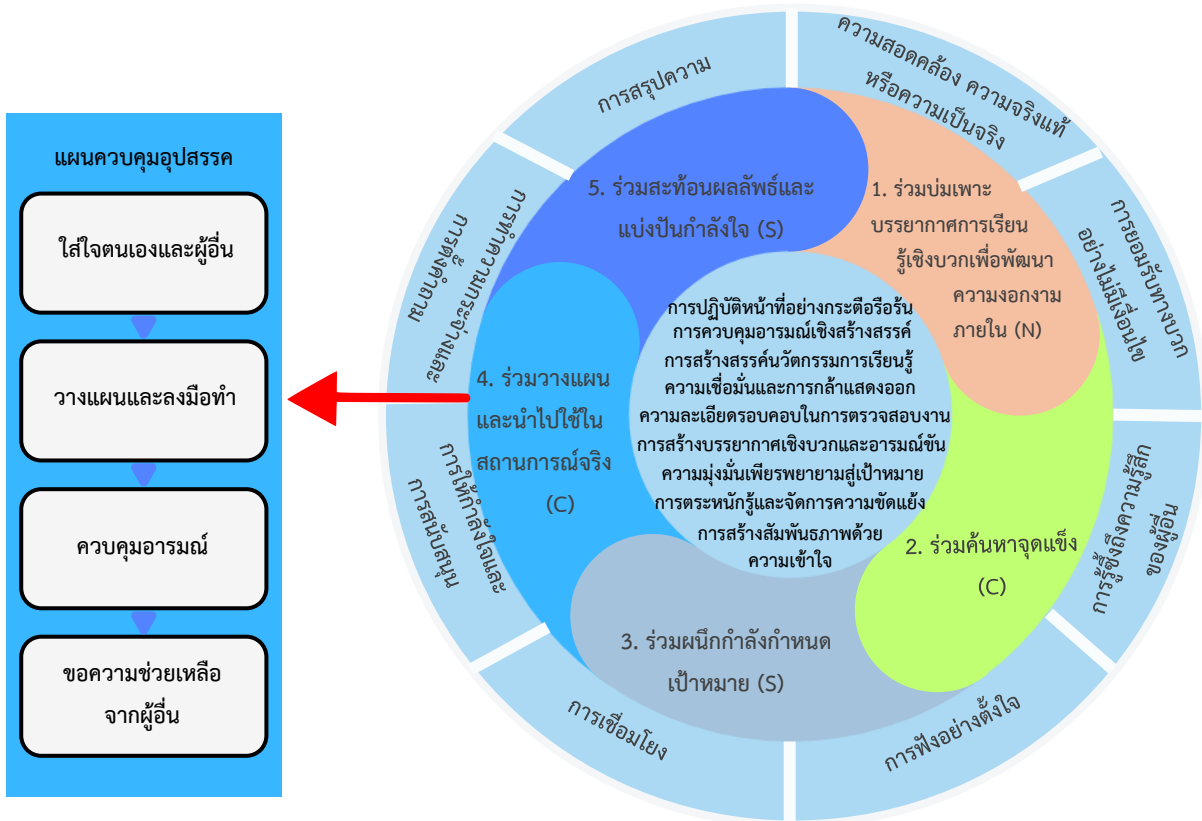
2.4 ร่วมวางแผนและนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันออกแบบแผนการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนด และนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติเป็นรายบุคคล โดยช่วยเหลือกันในการวางแผนรับมือกับอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น (เช่น ภาระงาน และความไม่มั่นใจในตนเอง) พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องผ่านการบันทึกและการแลกเปลี่ยนทางออนไลน์ ผู้ร่วมวิจัยเริ่มยอมรับบทบาทหรือภารกิจใหม่ ใช้การพูดคุยกับตนเองเชิงบวก (Positive Self-Talk) และเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบำบัดโดยใช้จุดแข็งเป็นฐาน (Strengths-Based Therapy) ที่ระบุว่า การมุ่งเน้นศักยภาพภายในช่วยเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Rapp, C. A. & Goscha, R. J., 2012) รวมทั้งช่วยให้บุคคลสร้างชีวิตที่มีความหมาย (Meaningful Life) (Seligman, M. E. P., 2002) ทั้งนี้ การลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการสนับสนุนจากกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างยั่งยืน ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มระดับกลวิธีเผชิญปัญหา (Coping Strategies) และการมีสุขภาวะ (Well-being) ที่เพิ่มขึ้น (Moradi, S., 2023); (Yu, Y. et al., 2022)

2.5 ร่วมสะท้อนผลลัพธ์และแบ่งปันกำลังใจ ผู้ร่วมวิจัยประเมินผลการพัฒนาจุดแข็งของตนเอง และนำเสนอกรณีศึกษาที่สะท้อนการใช้จุดแข็งในสถานการณ์จริง ซึ่งช่วยให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสะท้อนทั้งความสำเร็จและอุปสรรค พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะที่หลากหลาย และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาจุดแข็งอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ที่บรรลุเป้าหมายได้แบ่งปันปัจจัยแห่งความสำเร็จ ขณะที่ผู้ที่ยังไม่สำเร็จได้รับโอกาสในการปรับเป้าหมายหรือวิธีการใหม่ ทั้งนี้การใช้การพูดคุยกับตนเองเชิงบวกมีบทบาทสำคัญต่อการควบคุมอารมณ์และการเสริมแรงจิตใจ ขั้นตอนนี้จึงมิได้เป็นเพียงการประเมินผลเท่านั้น หากยังเป็นการแบ่งปันกำลังใจที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้ร่วมวิจัยไปสู่การใช้จุดแข็งอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยได้สังเคราะห์ “NCSCS Model” เป็นรูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูจากชนบทและได้รับทุนการศึกษาในบริบทวัฒนธรรมไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่พัฒนาขึ้นจากฐานคิดของจิตวิทยาเชิงบวก การศึกษาแบบกลุ่มตามแนวการบำบัดแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง การบำบัดโดยใช้จุดแข็งเป็นฐาน และทฤษฎีเชิงสัมพันธ์ - วัฒนธรรม โดยนำมาประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการ PAR ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลักที่เชื่อมโยงกันเป็นวัฏจักร สะท้อนให้เห็นการพัฒนาจุดแข็งที่เอื้อต่อการเปลี่ยนผ่านจากการตระหนักรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงและก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน 9 ประเด็นหลัก

นอกจากนี้ รูปแบบยังบูรณาการกลยุทธ์การควบคุมอุปสรรคเพื่อรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการนำจุดแข็งไปใช้ เพื่อส่งเสริมการคงอยู่ของการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของนักศึกษาครูจากงานจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา (NCSCS Model)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบ “NCSCS Model” ซึ่งบูรณาการภายใต้กรอบการวิจัย PAR เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งและการพัฒนาความเป็นตัวตน (Agency) ของนักศึกษาครูจากกลุ่มชายขอบ วงรอบของ PAR ที่ดำเนินไปอย่างเป็นวัฏจักรต่อเนื่องภายใต้ความเป็นเจ้าของกระบวนการของผู้ร่วมวิจัย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม อาทิ การปฏิบัติหน้าที่อย่างกระตือรือร้น การควบคุมอารมณ์เชิงสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นและการกล้าแสดงออก ที่สำคัญผลการวิจัยเน้นย้ำหลักการของทฤษฎีเชิงสัมพันธ์ - วัฒนธรรมที่ระบุว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจและการพัฒนาความเป็นตัวตนเป็นผลลัพธ์เชิงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นผ่านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเติบโต โดยเฉพาะภายในบริบทของกลุ่มที่มีความปลอดภัยทางจิตใจ นอกจากนี้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการปฏิบัติจริง (Praxis) โดยเฉพาะวงจรการปฏิบัติและการสะท้อนคิดของการวางแผนร่วมกันและการนำไปปฏิบัติเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาและเพิ่มการรับรู้ความสามารถของตนเอง งานวิจัยนี้จึงขยายกรอบการศึกษาความเป็นตัวตนจากการมอง

เป็นเพียงคุณลักษณะส่วนบุคคลไปสู่การมองว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกสร้างและหล่อหลอมทางสังคม พร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบเชิงปฏิบัติแบบเป็นวงจรที่สามารถนำไปใช้ได้จริงเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างยั่งยืนในกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบาง ข้อจำกัดของงานวิจัย คือ การวิจัยนี้ศึกษาในกลุ่มนักศึกษาครูจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา ดังนั้นการอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มอื่นพึงใช้วิจารณญาณในการตีความ โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ สถาบันผลิตครูควรพัฒนาศักยภาพของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสมในการเป็นผู้อำนวยกระบวนการ (Facilitator) ตามรูปแบบ NCSCS Model พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มนักศึกษาครูที่ไม่ได้รับทุน แต่มีบริบทเปราะบางอื่น ๆ เช่น ครอบครัวแตกแยก หรืออยู่ในพื้นที่ชายแดน เพื่อเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมต่างบริบท และ 2) ควรมีการวิจัยติดตามผลระยะยาวเพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). ประกาศสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เรื่องโครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน (โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น) ปีการศึกษา 2564. เรียกใช้เมื่อ 9 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.eef.or.th/notice/7245/>
- กานต์แก้ว. (7 ธ.ค. 2566). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- คะนิง. (7 ธ.ค. 2566). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ชะเอม. (14 ม.ค. 2567). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ซูใจ. (14 ม.ค. 2567). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- เมอแตม. (7 ธ.ค. 2566). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานภาวะเศรษฐกิจไทยปี 2564. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และภิญญา อนุพันธ์. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวิชาการรัตนบุศย์, 3(2), 63-68.
- นันท์ชัตต์สันท์ สกุลพงศ์. (2565). จิตวิทยาเชิงบวก: หลักการพื้นฐานและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรจนพรินติ้ง.
- นับดาว. (7 ธ.ค. 2566). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- โปรดปราน. (14 ม.ค. 2567). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- พริ้ม. (14 ม.ค. 2567). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- พีรธร บุญยรัตพันธุ์ และคณะ. (2564). รูปแบบการให้คำปรึกษาช่วยเหลือดูแลนักศึกษาที่จะได้รับทุนของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในระดับปริญญาตรี. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, 32(3), 27-42.

- มีคุณ. (7 ธ.ค. 2566). ผลการปฏิบัติจากการใช้แผนพัฒนาจุดแข็ง. (อัจฉรา นันทะศรี, ผู้สัมภาษณ์)
ยุทธนา พันธุ์มี และคณะ. (2565). กิจกรรมกลุ่มการให้คำปรึกษาเชิงสติเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของ
นักศึกษาครูรักถิ่น. วารสาร มจร อุบลราชธานี, 7(2), 2361-2372.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม
พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Ali, A. & David, M. K. (2021). Challenges to data collection: Digital divide causing double marginalization
of the Bagri community in Sindh, Pakistan. *IARS International Research Journal*, 11(2), 10-20.
<https://doi.org/10.51611/iars.irj.v11i2.2021.166>.
- Ali, S. & Lambie, G. W. (2018). The impact of strengths-based group counseling on LGBTQ+ young
adults in the coming-out process. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 23(1), 45-62.
<https://doi.org/10.1080/19359705.2018.1530159>.
- Cockerham, D. (2024). Participatory action research: Building understanding, dialogue, and positive
actions in a changing digital environment. *Educational Technology Research and Development*,
72, 2763-2791. <https://doi.org/10.1007/s11423-023-10294-1>.
- Doucet, M. et al. (2022). Nothing about us without us: Using participatory action research (PAR)
and arts-based methods as empowerment and social justice tools in doing research with
youth ‘aging out’ of care. *Child Abuse & Neglect*, 130, 105358. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105358>.
- Feldman, J. & Wallace, J. (2021). Costs and benefits: Scholarship students’ reflective accounts of
attending an elite secondary school. *International Journal of Educational Research*, 107,
101748. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2021.101748>.
- Jones-Smith, E. (2014). *Strengths-based therapy: Connecting theory, practice and skills*. California:
Sage Publications.
- Jordan, J. V. (2017). Relational-cultural theory: The power of connection to transform our lives.
The Journal of Humanistic Counseling, 56(3), 228-243. <https://doi.org/10.1002/johc.12055>.
- Kaewsawang, T. et al. (2022). Development of psychological and life skills short-term training courses
for full-ride scholarship student: A case study of Muban Chombueng Rajabhat University’s
KRURAKTIN scholarship. In *Proceeds of the 10th International Conference on Teaching,
Education & Learning*. Budapest: Eurasia. (pp. 1-11). Teaching and Education Research
Association.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1998). *The action research planner*. Victoria: Deakin University.

- Liu, Q. & Wang, Z. (2021). Associations between parental emotional warmth, parental attachment, peer attachment, and adolescents' character strengths. *Children and Youth Services Review*, 120, 105765. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2020.105765>.
- Maqsood, A. et al. (2021). The paradigm shift for educational system continuance in the advent of COVID-19 pandemic: Mental health challenges and reflections. *Current Research in Behavioral Sciences*, 2, 100011. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2020.100011>.
- Moradi, S. (2023). The effectiveness of the strength-based approach on coping strategies and emotion regulation of female high school students. *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies*, 4(3), 109-118. <https://doi.org/10.61838/kman.jayps.4.3.10>.
- Peterson, C. & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. New York: Oxford University Press.
- Rapp, C. A. & Goscha, R. J. (2012). *The strengths model: A recovery-oriented approach to mental health services*. Oxford: Oxford University Press.
- Rogers, C. R. (1959). A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework. In Koch, S. (Ed.), *Psychology: A study of a science: Vol. 3. Formulations of the person and the social context* (pp. 184-256). New York: McGraw-Hill.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Simon & Schuster.
- Smit, B. H. J. et al. (2024). Principles for school student participation in pre-service teacher action research: A practice architecture's perspective. *Educational Action Research*, 32(2), 222-242. <https://doi.org/10.1080/09650792.2022.2121933>.
- Vázquez-Marin, P. (2022). Linking character strengths and key competencies in education and the arts: A systematic review. *Education Sciences*, 12(3), 178. <https://doi.org/10.3390/educsci12030178>.
- Yalom, I. D. & Leszcz, M. (2020). *The theory and practice of group psychotherapy*. (6th ed.). New York: Basic Books.
- Yu, Y. et al. (2022). Effects of character strength-based intervention vs group counseling on post-traumatic growth, well-being, and depression among university students during the COVID-19 pandemic in Guangdong, China: A non-inferiority trial. *Psychology Research and Behavior Management*: 15, 1517-1529. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S359073>.